

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Sžo/1/2018
Identifikačné číslo spisu: 7016200385
Dátum vydania rozhodnutia: 22.10.2019
Meno a priezvisko: JUDr., Ing. Miroslav Gavalec
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:7016200385.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací v senáte zloženom z predsedu senátu Ing. JUDr. Miroslava Gavalca PhD. a členov senátu JUDr. Igora Belka a JUDr. Mariána Trenčana, v právnej veci navrhovateľa: J. M. K., N.: XX.XX.XXXX, B. P. R.Č. Č. XX, XXX XX K. - Š., zast.: JUDr. Augustínom Tomášom, ustanoveným advokátom, IČO: 35 552 590, so sídlom advokátskej kancelárie Floriánska 16, 040 01 Košice, proti odporcovi: Centrum právnej pomoci, kancelária Košice so sídlom Moyzesova č. 18, 040 01 Košice, o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia správneho orgánu, na odvolanie navrhovateľa proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach zo dňa 29. novembra 2017 sp.zn. 6Sp/12/2016, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Košiciach zo dňa 29. novembra 2017 sp.zn. 6Sp/12/2016 p o t v r d z u j e .

Navrhovateľovi právo na náhradu trov odvolacieho konania n e p r i z n á v a .

Odôvodnenie

O d ô v o d n e n i e :

I.

Konanie na správnom orgáne

1. Rozhodnutím č. 5023/2016-KaKe, r.z. 14516/2016 zo 07.03.2016 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“ - č.l. 13) odporca ako prvostupňový orgán v konaní podľa zákona č. 327/2005 Z.z. o poskytovaní

právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z.z. (ďalej len „zák. č. 327/2005 Z.z.“) nepriznal v zmysle § 10 ods. 5 zák. č. 327/2005 Z.z. navrhovateľovi nárok na poskytnutie právnej pomoci.

Podľa § 10 ods. 5 zák. č. 327/2005 Z.z. v znení relevantnom pre preskúvanú vec centrum rozhodne o žiadosti do 30 dní od doručenia žiadosti, ktorá spĺňa náležitosti podľa odseku 1; túto lehotu nemožno predĺžiť. Proti rozhodnutiu, ktorým sa priznáva nárok na poskytnutie právnej pomoci, nie je možné podať opravný prostriedok. Ak centrum rozhodne, že nárok na poskytnutie právnej pomoci nepriznáva, možno v lehote 15 dní od doručenia rozhodnutia podať prostredníctvom centra odvolanie na príslušný krajský súd, o čom centrum žiadateľa náležite poučí v odôvodnení rozhodnutia.

2. Svoje rozhodnutie odporca odôvodnil tým, že ide o spor v občianskoprávných veciach, ktorého predmetom je dovolanie proti solidárne uloženej povinnosti navrhovateľa ako vedľajšieho účastníka spolu so žalobcom v konaní pred Krajským súdom Košice nahradiť tam uvedenému žalovanému trovy konania (uznesenie Krajského súdu Košice zo dňa 29.10.2014 č.k. 1Co/156/2014-463 - ďalej len „predmet sporu“) v sume 237,14 (ďalej len „hodnota sporu“)

V súvislosti s uvedeným odporca dospel k záveru, že navrhovateľ nespĺnil kumulatívne zákonom uloženú podmienku na vznik práva na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej pomoci v zmysle § 6 ods. 1 písm. f) zák. č. 327/2005 Z.z.

Podľa § 6 ods. 1 písm. c) zák. č. 327/2005 Z.z. v citovanom znení fyzická osoba má právo na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej účasti, ak

c) hodnota sporu prevyšuje hodnotu minimálnej mzdy okrem sporov, v ktorých nie je možné hodnotu sporu vyčísliť v peniazoch.

3. Vyššie uvedený právny názor vyvodil odporca z podlimitnej hodnoty sporu (237,14 €), ktorá neprevyšuje hodnotu minimálnej mzdy v sume 405, -- € v tom čase platnú. Kumulatívny charakter podmienky má podľa odporcu za následok negatívne rozhodnutie o poskytnutí právnej pomoci a súčasne zbavuje odporcu povinnosti preskúmať, či boli splnené aj zvyšné dve zákonné podmienky na vznik práva bez finančnej pomoci.

II.

Konanie na prvostupňovom správnom súde

4. Proti tomuto rozhodnutiu podal navrhovateľ opravný prostriedok z 28.03.2016 označený ako „Odvolanie proti rozhodnutiu“ na Krajský súd v Košiciach.

5. Krajský súd v Košiciach ako súd prvého stupňa v konaní podľa § 250l a nasl. ustanovení zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „O.s.p.“; resp. „Občiansky súdny poriadok“) a s prihliadnutím na ustanovenie § 492 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok preskúmal napadnuté rozhodnutie a po oboznámení sa s obsahom administratívneho spisu dospel k záveru, že opravný prostriedok navrhovateľa nie je dôvodný.

Preto postupom podľa ustanovenia § 250q ods. 3 O.s.p. potvrdil napadnuté rozhodnutie ako vecne správne.

6. Krajský súd najmä s poukazom na dotknuté ustanovenia Občianskeho súdneho poriadku, zák. č. 327/2005 Z.z., ústavy Slovenskej republiky a Listiny základných práv a slobôd vyjadril nesúhlas s argumentáciou navrhovateľa, že mu postupom odvolacieho súdu bola v predmete sporu odňatá možnosť konať pred súdom.

III.

Odvolanie navrhovateľa/stanoviská

A)

7. Vo včas podanom odvolaní doručenom elektronicky dňa 03.01.2018 (č.l. 39) proti rozsudku krajského súdu prostredníctvom právneho zástupcu mu ustanoveného Centrom právnej pomoci pre tento súdny prieskum navrhovateľ napriek požiadavke zákonodarcu zakotvenej v ustanovení § 205 v spojení s § 246c ods. 1 a § 250l ods. 2 O.s.p. výslovne neuviedol žiadny zo zákonom uznaných dôvodov odvolania.

8. Nakoľko však ide o vec súdnej pomoci, Najvyšší súd tento nedostatok neodstraňoval a naopak zvolil neformálnejší prístup, ktorý sa od správneho súdu pri vybavovaní tejto agendy očakáva. Preto odvolací súd musel v zmysle § 41 ods. 2 v spojení s § 246c ods. 1 O.s.p. vyhodnotiť podané odvolanie podľa jeho obsahu (najmä s prihliadnutím na jednotlivé odvolacie námietky) nasledovne.

9. Na uvedenom základe odvolací súd rekapituluje odvolacie námietky navrhovateľa v stručnom prehľade:

- ide o špecifický prípad, nakoľko pre dovolacie konanie je povinné právne zastúpenie, a jeho nesplnenie vedie k zastaveniu konania,
- následne navrhovateľ bude musieť strpieť tvrdenú nespravodlivosť obsiahnutú v predmete sporu,
- Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd“) podporuje myšlienku univerzality dovolania (nález sp.zn. IV. ÚS 283/07),
- ide o obmedzenie práva na súdnu a inú ochranu (čl. 46 ústavy), čo má dopad na čl. 13 ústavy, o k tomuto citoval navrhovateľ viacero rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky, Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) a Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“),
- krajský súd v bode č. 22 svojho rozsudku nesprávne posúdil hodnotu predmetu sporu, ktorú nie je možné mechanicky spájať len s výrokom súdneho rozhodnutia o naopak sa musí jednať o hodnotu, o ktorej sa už koná (t.j. 4.570,-- €) v základnom/odvolacom súdnom konaní.

10. Záverom navrhovateľ požadoval zrušenie rozsudku krajského súdu a vec mu vrátiť na ďalšie konanie spolu s uložením povinnosti zaplatiť navrhovateľovi náhradu trov konania.

B)

11. Vyjadrenie odporcu sa v súdnom spise do dňa rozhodnutia o odvolaní nenachádzalo.

IV.

Právne názory odvolacieho súdu

12. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd“) ako odvolací súd (§ 10 ods. 2 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok v rozsahu a z dôvodov uvedených v odvolaní podľa § 212 v spojení s § 246c ods. 1 O.s.p. ako aj ustanovenia § 492 ods. 1 a 2 zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok. Po zistení, že odvolanie bolo podané oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 204 ods. 1 O.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je podľa ustanovenia § 201 v spoj. s ust. § 250s veta druhá O.s.p. odvolanie prípustné, vo veci v zmysle dôvodov uvedených v § 250ja ods. 2 v spoj. s § 250l ods. 2 O.s.p. nenariadil pojednávanie a po neverejnej porade senátu jednomyseľne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch) dospel k záveru, že odvolanie nie je dôvodné, pretože odvolaním napadnutý rozsudok krajského súdu je vo výroku vecne správny a vydaný v súlade so zákonom, a preto ho po preskúmaní dôležitosti odvolacích dôvodov postupom uvedeným v § 219 ods. 1 v spojení s § 246c ods. 1 O.s.p. potvrdil, a to čiastočne aj z iných dôvodov.

Podľa § 492 ods. 2 S.s.p. v citovanom znení odvolacie konania podľa Piatej časti Občianskeho súdneho poriadku začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona sa dokončia podľa doterajších predpisov.

13. Na prvom mieste Najvyšší súd zdôrazňuje, že zákonodarca výkon správneho súdnictva (najmä čl. 46 a čl. 142 ods. 1 ústavy Slovenskej republiky) založil iba na návrhovej slobode účastníka (navrhovateľa), t.j. zodpovednosti za obranu svojich práv (*vigilantibus leges sunt scriptae*) v medziach čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, vybrať si podľa Občianskeho súdneho poriadku z prostriedkov ochrany ten najvhodnejší proti rozhodnutiu či postupu orgánu verejnej správy.

14. Rovnako Najvyšší súd zdôrazňuje, že podľa ustálenej súdnej judikatúry (najmä nález Ústavného súdu č.k. II ÚS 127/07-21, alebo rozhodnutia Najvyššieho súdu sp.zn. 6 Sžo 84/2007, sp.zn. 6 Sžo 98/2008, sp.zn. 1 Sžo 33/2008, sp.zn. 2 Sžo 5/2009 či sp.zn. 8 Sžo 547/2009) nie je úlohou súdu pri výkone správneho súdnictva nahradzovať činnosť správnych orgánov, ale len preskúmať zákonnosť ich postupov a rozhodnutí, teda to, či oprávnené a príslušné správne orgány pri riešení konkrétnych otázok vymedzených opravným prostriedkom rešpektovali príslušné hmotnoprávne a procesnoprávne predpisy.

Preto odvolaciemu súdu neprislúcha ani takto vymedzený rámec prieskumu rozšíriť aj na iné rozhodnutia, hoci s prv menovaným sú tesne zviazané nielen dôsledkami ale aj účastníkmi.

15. Pre Najvyšší súd z odvolacích dôvodov vyplýva, že navrhovateľ spochybňuje nesprávne právne posúdenie veci krajským súdom s tým, že dôsledkom nesprávnej interpretácie dotknutých ustanovení zák. č. 327/2005 Z.z. odporcom a jej potvrdení krajským súdom došlo k odňatiu možnosti na poskytnutie súdnej ochrany prostredníctvom dovolacieho konania v predmete sporu. Na podporu svojej argumentácie potom navrhovateľ citoval vybrané pasáže z niektorých, podľa neho relevantných rozhodnutí Ústavného súdu Českej republiky, ESĽP a Súdneho dvora.

Práve tento právny rámec aj vymedzuje potrebné medze skutkového zistenia.

16. Preto Najvyšší súd na prvom mieste upozorňuje na to, že nálezy Ústavného súdu Českej republiky (navrhovateľ poukazoval na nález sp.zn. Pl. ÚS 14/10), hoci sú pre slovenské všeobecné súdnictvo inšpirujúcim prameňom práva, nie sú však v zmysle čl. 144 ods. 1 ústavy Slovenskej republiky záväzným formálnym prameňom slovenského práva.

17. Naopak odvolací súd potvrdzuje, že rozhodnutia ESĽP (čl. 154c ods. 1 ústavy Slovenskej republiky- navrhovateľ poukazoval na rozhodnutie č. 73547/01 vo veci Jedamski a Jedamska v. Poľsko) a Súdneho dvora (čl. 7 ods. 2 ústavy Slovenskej republiky- navrhovateľ poukazoval na stanovisko generálneho advokáta Paola Mengozzi, ktoré Súdny dvor akceptoval v rozsudku zo dňa 22.12.2010 sp.zn. C-279/09) sú v zmysle relevantných ustanovení ústavy Slovenskej republiky zásadným formálnym prameňom práva. Avšak podľa odvolacieho súdu významným zdrojom právnych názorov ESĽP pre preskúmanú vec je jeho rozsudok (A-18499/08) Shamoyan v. Arménsko zo dňa 07. júla 2015 (ďalej tiež „rozsudok ESĽP“) o porušení čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) neposkytnutím bezplatného právneho zastúpenia v dovolacom konaní na kasačnom súde.

Podľa čl. 154c ods. 1 ústavy v citovanom znení medzinárodnej zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto ústavného zákona, sú súčasťou jej právneho poriadku a majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd.

Podľa čl. 7 ods. 2 veta prvá a druhá ústavy v citovanom znení Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvo a Európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky.

18. Na prvom mieste odvolací súd zdôrazňuje, že ESĽP zrekapituloval (bod č. 28 rozsudku ESĽP), že „právo na súd“, ktorého súčasťou je aj právo na prístup k nemu, nie je absolútne. Právo na súd vyžaduje úpravu zo strany štátu, ktorý má v rámci toho určitý priestor na voľnú úvahu. Prípustnosť obmedzení je limitovaná povinnosťou štátu neobmedziť prístup jednotlivca takým spôsobom, resp. do takej miery, aby bola narušená samotná podstata tohto práva.

19. Z Dohovoru tiež nevyplýva (bod č. 29 rozsudku ESĽP) pre členské štáty povinnosť zriadiť vyššie, t.j. odvolacie alebo kasačné sudy. Ak však takéto sudy existujú, musia zaručiť účinné právo na prístup k súdom pre účely rozhodovania o ich „občianskych právach a záväzkoch“. Avšak spôsob, ktorým je aplikovaný čl. 6 ods. 1 Dohovoru na prístup k vyšším súdom, je závislý od špecifik jednotlivých konaní. V uvedenej súvislosti je preto podľa ESĽP potrebné zohľadniť vnútroštátne konanie ako celok a úlohu odvolacieho alebo kasačného súdu v ňom (viď najmä rozsudok ESĽP Monnell a Morris v. Spojené kráľovstvo zo dňa 02. marca 1987).

20. Ďalej ESĽP pripomenul, že požiadavka kvalifikovaného zastúpenia navrhovateľa pred vyšším súdom, tak ako to je tomu v prípade pani Shamoyan, ak sa takáto pomoc ukáže ako nevyhnutná pre účinný prístup k súdu, nemôže byť sama osebe vnímaná ako v rozpore s čl. 6 Dohovoru (viď najmä rozsudok Sialkowska v. Poľsko, resp. Airey v. Írsko).

Hoci pri zabezpečovaní záväzkov spravodlivého konania majú členské štáty značný priestor úvahy, tak ESĽP sa musí presvedčiť, že metóda zvolená vnútroštátnymi orgánmi v konkrétnom prípade je zlučiteľná s Dohovorom.

21. Čo sa týka veci dotknutej konaním na ESĽP, tu podľa arménskeho občianskeho procesného práva v Arménsku mohol podať dovolanie len licencovaný (t.j. kvalifikovaný) advokát. V merite sporu ESĽP ustálil, že jej dovolanie nebolo kasačným súdom prijaté z dôvodu procesnej podmienky o podaní takýchto dovolaní kvalifikovanými advokátmi, ktorých služby si vzhľadom na svoju ťažkú finančnú situáciu nemohla dovoliť (bod č. 33 rozsudku ESĽP).

22. Zo skutkových okolností rozsudku ESLP potom ESLP vyslovil právny názor, že v tomto prípade nemôže byť tvrdené, že tam uvedená účastníčka konania nevyhovela požiadavkám čl. 35 ods. 1 Dohovoru tým, že nepodalala dovolanie prostredníctvom licencovaného advokáta, lebo ich služby si vzhľadom na svoju ťažkú finančnú situáciu nemohla dovoliť.

23. Čo sa týka preskúmvanej veci, odvolací súd zdôrazňuje, že podstatou správneho súdnictva je ochrana práv občanov a právnických osôb, o ktorých sa rozhodovalo v správnom konaní; ide o právny inštitút, ktorý umožňuje, aby sa každá osoba, ktorá sa cíti byť rozhodnutím či postupom orgánu verejnej správy poškodená, dovolala súdu ako nezávislého orgánu a vyvolala tak konanie, v ktorom správny orgán už nebude mať autoritatívne postavenie, ale bude účastníkom konania s rovnakými právami ako ten o koho práva v konaní ide.

24. Ďalej základným cieľom konania v správnom súdnictve podľa Piatej časti Občianskeho súdneho poriadku je preskúmať zákonnosť rozhodnutia postupov orgánov verejnej správy. Na to bola zákonodarcom vytvorená dvojstupňová sústava správneho súdnictva popri existujúcej trojstupňovej sústave všeobecného súdnictva.

25. Z pripojeného administratívneho spisu jednoznačne vyplýva, že žiadosť navrhovateľa na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej účasti bola zamietnutá odporcom podľa § 6 ods. 1 písm. c) zák. č. 327/2005 Z.z., t.j. pre výšku hodnoty sporu s tým, že odporca vôbec neskúmal ďalej splnenie zvyšných dvoch podmienok.

26. Vzhľadom na uvedené odvolací súd konštatuje, že záver rozsudku ESLP, kde bolo konštatované, že „absencia možnosti požiadať o právnu pomoc za súčasnej existencie procesnej požiadavky, podľa ktorej dovolania môžu byť podané iba advokátmi s licenciou vystupovať pred kasačným súdom, neprimerane obmedzila sťažovateľkin účinný prístup k súdu.“,

nie je možné aplikovať na preskúmvanú vec.

27. Vychádzajúc z vyššie uvedených názorov rozsudku ESLP pre odvolací súd vyplýva, že členské štáty majú určitý procesný priestor naplniť právo na súd, t.j. je prípustná limitácia tohto práva s podmienkou, že prijatá právna úprava nesmie obmedziť prístup jednotlivca takým spôsobom, resp. do takej miery, aby bola narušená samotná podstata tohto práva. Takto akceptovateľnú limitáciu práva na súd predstavuje aj úprava zakotvená v § 6 ods. 1 písm. c) zák. č. 327/2005 Z.z. prostredníctvom zavedenie prahovej hodnoty sporov.

28. Pre podmienky Slovenskej republiky, dovolacie konanie predstavuje samostatné konanie, kedy predmet sporu a tým aj jeho hodnotu určuje účastník dotknutý vo svojich právach alebo povinnostiach. Preto na účel výkladu dotknutého ustanovenia § 6 ods. 1 písm. b) zák. č. 327/2005 Z.z. nie je možné akceptovať navrhovateľom predostretú argumentáciu, že hodnota sporu sa určuje predmetom v základnom, resp. v odvolacom konaní.

29. Naopak správne odporca ustálil, že je nutné vychádzať zo sumy 237,14 €, ktorá suma predstavuje povinnosť navrhovateľa nahradiť trovy konania žalobcovi v civilnom konaní pred Krajským súdom Košice. Preto odvolací súd nevyhovел odvolaniu navrhovateľa.

V.

30. Odvolací súd vzhľadom na námietky uplatnené navrhovateľom uvádza, že napadnuté rozhodnutie má všetky formálne i obsahové náležitosti rozhodnutia v zmysle § 47 Správneho poriadku. Uvedené rozhodnutie správneho orgánu vychádza z dostatočne zisteného skutkového stavu, ktoré je logicky vyhodnotené a riadne právne posúdené. Odvolací súd sa stotožňuje so skutkovými zisteniami a právnymi závermi zistených v predchádzajúcich konaniach o tom, že navrhovateľ nespĺňa zákonné podmienky pre priznanie práva na poskytnutie právnej pomoci bez finančnej účasti.

31. Počas konania odvolací súd mu z dostupných zdrojov nezistil a ani mu nebolo účastníkmi naznačené, resp. nedospel k záveru, že by sa vyskytli prekážky pre konanie z dôvodov neústavnosti alebo potreby výkladu komunitárneho práva aplikovaných právnych predpisov a súvisiacich právnych aktov orgánov Európskej únie, pre ktoré je potrebné konanie prerušiť, poprípade výskyt skoršej judikatúry, od ktorej by sa tento rozsudok odkláňal.

32. Na základe zisteného skutkového stavu, uvedených právnych skutočností, po vyhodnotení námietok navrhovateľa a stanoviska odporcu, s osvojením si argumentácie krajského súdu postupom podľa § 219 ods. 2 O.s.p. s oznámením termínu vyhlásenia rozsudku postupom podľa § 156 ods. 1 a 3 O.s.p. rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku rozsudku.

33. O trovách odvolacieho súdneho konania rozhodol Najvyšší súd podľa § 224 ods. 1 v spojitosti s § 250k ods. 1 a § 246c ods. 1 a v zmysle § 250l ods. 2 O.s.p., podľa ktorého iba úspešný navrhovateľ má právo na náhradu trov tohto konania, čo v tomto súdnom prieskume nenastalo.

34. Úspešnému odporcovi odvolací súd nepriznal náhradu trov odvolacieho konania, nakoľko v zmysle svojej doterajšej judikatúry orgány verejnej správy znášajú trovy prieskumného súdneho konania na svoje náklady.

Podľa § 224 ods. 1 O.s.p. ustanovenia o trovách konania pred súdom prvého stupňa platia i pre odvolacie konanie.

Podľa § 250k ods. 1 veta prvá O.s.p. platí, že ak mal žalobca úspech celkom alebo sčasti, súd mu proti žalovanému prizná právo na úplnú alebo čiastočnú náhradu trov konania.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu n i e j e prípustný opravný prostriedok (§ 246c ods. 1 O.s.p.).